

Livsvillkor och ungdomars psykiska hälsa: uppfattningar, associationer och en genusanalys

Evelina Landstedt

Lektor i folkhälsovetenskap vid Mittuniversitetet, institutionen för hälsovetenskap. De kommande två åren kommer att ägnas åt postdoc (från FAS) vid University of Melbourne samt Umeå universitet med fokus på hur villkoren i övergången från skoltiden in i vuxenlivet påverkar psykisk hälsa över tid. E-post: evelina.landstedt@miun.se.

Trots ett väldokumenterat genusmönster i ungdomars psykiska hälsa finns kunskapsluckor avseende genusteoretiska analyser av sambanden mellan ungas livsvillkor och psykisk hälsa. Föreliggande studie syftade till att undersöka vilka faktorer och omständigheter som är relaterade till psykiska problem, samt att analysera fynden ur ett genusperspektiv.

Studiepopulationen var gymnasieelever och data insamlades genom fokusgrupper (N=29) och enkäter (N=1,663, 78.3% svarsfrekvens). En bred definition av psykisk ohälsa tillämpades; ungdomarnas egen förståelse, upplevd stress, psykiska besvär samt självskadebeteende.

Resultaten visade att stress, psykiska besvär och självskadebeteende var dubbelt så vanligt bland flickor som bland pojkar. Psykiska problem var relaterade till livsvillkoren sociala relationer, krav och ansvarstagande samt utsatthet för våld och trakasserier. Stödjande relationer var av stor vikt för psykisk hälsa medan ensamhet och brist på inflytande var relaterat till psykiska problem. Psykiska problem var starkt kopplade till höga krav och ansvarstagande avseende skolarbete, relationer, framtidsplaner, utseende och ekonomi, i synnerhet bland flickor. Flickors och pojkars skilda erfarenheter av olika former av våld samt relationen till förövaren, kan kopplas till skillnader i psykiska problem.

Genusanalysen föreslår att flickors livs-

villkor påverkas av ojämlika maktstrukturer och konstruktioner av femininitet och att dessa livsvillkor bidrar till en ökad risk för psykisk ohälsa bland flickor. Livsvillkor kopplade till manlig överordning och konstruktioner av maskulinitet influerar sannolikt pojkars psykiska hälsa positivt. Dessa villkor kan dock också innebära risk faktorer för psykiska problem, t.ex. i fråga om våld. Studien uppmärksammar även hur social klass kan påverka livsvillkor och psykisk hälsa. Slutsatsen är att genusifierade och klassrelaterade mekanismer på olika nivåer i samhället bidrar till en skev fördelning av riskfaktorer vilket kan förklara genusmönster i upplevd stress, psykiska besvär och självskadebeteende.

Genus- och socioekonomiska skillnader i psykiska problem bör tas i beaktande i preventivt och hälsofrämjande arbete. Dessutom behövs en ökad medvetenhet om hur ungas livsvillkor är genus- och klassrelaterade. Skolan är en viktig arena för preventivt och hälsofrämjande arbete samtidigt som övergripande insatser krävs för att motverka krav, ekonomisk stress, våld och trakasserier.

Avhandling vid Mittuniversitetet Sundsvall, institutionen för hälsovetenskap, 2010. Återfinns på: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:351985>.